

دستیابی از بهترین کتاب‌ها برای
آشنایی با شعر اجتماعی

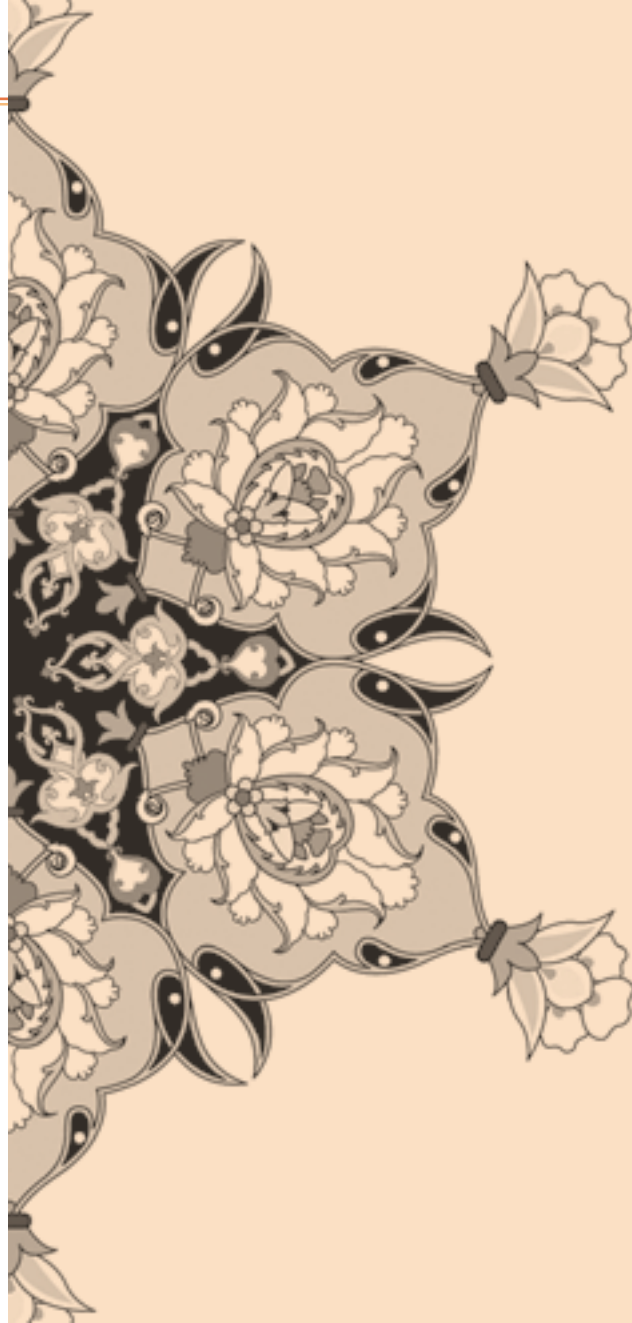
سازمان اسناد و کتابخانه ملی

آشنایی با شعر اجتماعی ایران

شعر اجتماعی مجموعه‌ای در ادبیات پارسی، خصوصا در اعصار قدیم، کمیت و کیفیت قابل توجهی ندارد و شاید جدی‌ترین حضور این نوع شعر پس از سنایی غزنوی در ادبیات دوره مشروطه محسوس باشد.

پس از انقلاب اسلامی ایران، موجی جدید در حوزه شعر اجتماعی شکل می‌گیرد که در اوایل انقلاب، موضع‌گیری این شعرها بیشتر نسبت به تهاجمات خارجی است و وضعیت داخلی، آن‌چنان مورد توجه این شعرها نیست ولی در دهه‌های اخیر بخش مهمی از این شعرها اختصاص دارد به مسائلی مانند رفاه طلبی.

شعر اجتماعی در دو دهه اخیر و خصوصا در دهه هشتاد، بسیار پررنگ‌تر و پر قدرت‌تر در روند شعر جریان دارد. کتاب‌های معرفی‌شده بخشی از بهترین مجموعه‌های شعری در این موضوع را توصیه می‌کند.

چمدان‌های قدیمی

علیرضا قزوه

شهرستان ادب

«چمدان‌های قدیمی» یک به‌گزینی از چند دهه فعالیت جدی قزوه در حوزه شعر و خاصه در قالب غزل است که توسط شاگردان وی جمع‌آوری شده و شامل ۵۶ شش‌غزل از بهترین غزل‌های اوست.

از نکات مثبت این گزیده این است که مخاطبی که حتی آشنایی زیادی با شعر علیرضا قزوه ندارد با مطالعه این کتاب، یک برآیند کلی از روند شعری قزوه از گذشته تا کنون دستگیرش می‌شود.

قزوه خیلی اهل شعر تقدیمی و اخوانیه نیست ولی دو غزل ارزشمندش که یکی به دکتر شفیع کدکنی و دیگری به حسین منزوی تقدیم شده در این گزیده شعر آمده که غزهایی هستند ناب.

قزوه دارای یک قلم قدرتمند و تأثیرگذار است و واژه‌واژه غزل او گواه این است که قزوه جایگاه مهم و ویژه‌ای در شعر معاصر دارد.

از خصوصیات مهم شعر قزوه زبان صمیمی و سهل و ممتنع ولی لایه‌دار اوست که شعرش را مصداق معیار «خاص‌پسند و عام‌فهم» می‌کند و خصوصیت دیگر سالم بودن زبان و نحو در شعر اوست، قزوه سلامت دستور و زبان را فدای مضمون‌پروری نمی‌کند، قلم قزوه از حشوهای آزاردهنده تهی است. شعر قزوه یکی از جدی‌ترین و مهم‌ترین برش‌ها از شعر معاصر است.

نام کتاب برگرفته از غزل اول کتاب است که شاعر در این غزل درباره خاطرات خود از ابتدا تاکنون می‌سراید و می‌تواند تناسبی هم با ساختار کتاب که دربرگیرنده برش‌های مختلف زندگی شاعر است داشته باشد.

قزوه نه تنها در این کتاب بلکه در کل دوران شاعری خود، تفکری مشخص و خاص داشته است؛ او شاعری مقید به مبانی شریعت است و شناخت عمیقی نسبت به مفاهیم دینی دارد، با ریا و تظاهر مشکل جدی دارد.

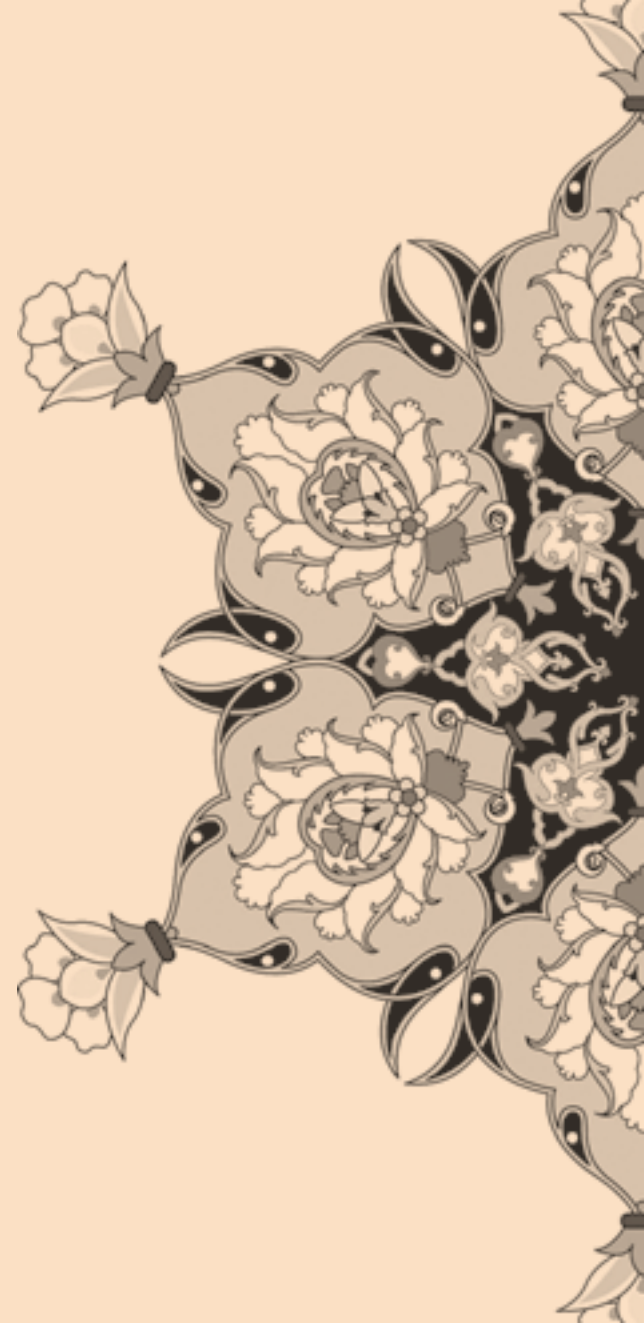
در کل علیرضا قزوه از نقاط مهم شعر معاصر است چه از لحاظ ویژگی‌های ادبی و چه از نظر اندیشه و «چمدان‌های قدیمی» می‌تواند شناسنامه خوبی برای او درباره فعالیتش در عرصه غزل‌سرایی باشد.

چقدر پنجره

سعید بیابانکی

شهرستان ادب

«چقدر پنجره» یک به‌گزینی از غزل‌های سعید بیابانکی است که شامل ۶۱ غزل

اکثر غزل‌های بهمنی مردف هستند، گویا شاعر در ساختار موسیقایی شعرش اهمیت ویژه‌ای برای ردیف قائل است به طوری که به جز موارد معدود غزل‌های مقفی، در مابقی غزل‌هایش حتی شده ردیف فقط یک ردیف فعلی باشد اما غزل مردف است. در همان غزل‌هایی که فاقد ردیف هستند هم قافیه از لحاظ طنین و موسیقی به طوری جاسازی شده که مخاطب متوجه افت موسیقی و یا نقصی در موسیقی کناری غزل نمی‌شود.

بهمنی در کل شاعری است که در ساده‌نویسی موقعیت خوبی را در میان مخاطبان این نوع از سرایش شعر دارد و در شعر معاصر از جایگاه برجسته‌ای برخوردار است.

شمشیر و جغرافیا

محمدکاظم کاظمی

سپیده باوران

«شمشیر و جغرافیا» دومین کتاب مستقل محمدکاظم کاظمی است به غیر از گزیده شعرهایی که از او منتشر شده است.

زبان شعر کاظمی زبانی منسجم و مستحکم و سرشار از ترکیب‌سازی است و چون او از مریدان مکتب بیدل دهلوی است بسیار به زبان و تا حدودی به اندیشه بیدل نزدیک است.

او در بین اهل شعر بیشتر به سرایش مثنوی شناخته شده است و شکوه بعضی از مثنوی‌های او یادآور مثنوی‌های موفق علی معلم دامغانی است که به گفته خود محمدکاظم کاظمی در یادداشت اول کتاب آثار علی معلم بیشترین تحول را در شعر او ایجاد کرده است.

محوریت موضوعی و محتوایی شعرهای کاظمی، شعر اجتماعی است که برخی از آنها با فضای سیاسی و داخلی زادگاه شاعر یعنی افغانستان اشارتی دارد.

زبان شعر کاظمی به لحاظ زمانی کهن و در برخی موارد دارای لغات دشوار است که این دشواری‌ها گاهی مربوط به دور بودن زمانی استعمال آن واژه یا عبارت است و گاهی هم به دلیل تأثیر زبان فارسی حاکم بر زبان افغانستان و ورود آن به شعر برای مخاطب ناآشنا می‌نماید.

همان‌طور که گفته شد، شهرت و مهارت محمدکاظم کاظمی بیشتر در مثنوی‌سرایی است ولی با این حال غزل‌های موفقش را هم خلق کرده است که فضای این غزل‌ها شاید همان فضای مثنوی‌هایش باشد ولی شاعر با شناختی که از مختصات غزل دارد لحن و تالیف کلام را تغییر می‌دهد و می‌داند باید حرفی را که در مثنوی به گوش مخاطب می‌رساند در غزل با لحن و بسترسازی دیگری ارائه دهد.

کاظمی در شعر آیینی، اعتقاد چندانی به مدح ندارد و چنان که از شعرهایش برمی‌آید

از موفق‌ترین غزل‌های اوست.

بیابانکی شاعری است خلاق و شعر و زبان شعری او از سلامت و استواری لازم برخوردار است و شیوایی و رسایی از مهم‌ترین خصوصیات قلم اوست. بیابانکی علاوه بر غزل، در سرودن چهارپاره هم مهارت بسیار خوبی دارد شعرهایی که او در قالب چهارپاره سروده از موفق‌ترین نمونه‌های این قالب است.

بیابانکی هم در تغزل و هم در شعر اجتماعی و هم در شعر ولایی، آثار خوبی را ارائه داده است. اما در شعرهایی آیینی در بعضی موارد دچار لغزش‌های غیرعمدی شده که شاید می‌شد با دقت و یا با تألیف بهتری آن‌ها را بیان کرد.

اما در تغزل دست شعر بیابانکی پُرتر از سایر عرصه‌هاست، ریزینی‌های خلاقانه و خلق تصاویر عینی و شفاف از مهم‌ترین خصوصیات غزل‌های اوست. همان‌طور که گفته شد بیابانکی در عرصه شعر آیینی هم موفق بوده و در این میان در حوزه شعر عاشورایی چند شعر برجسته در کارنامه خود دارد.

بیابانکی در تغزل‌هایی که گرایش بیشتری به زبان کهن دارد هم قلم موفق داشته و توانسته مختصات زبان کلاسیک و یکدستی آن را مراعات کند.

غزل زندگی کنیم

محمدعلی بهمنی

شهرستان ادب

«غزل زندگی کنیم» همان‌طور که شاید از نام آن بتوان فهمید، دفتر شعری است گزیده از بهترین غزل‌های محمدعلی بهمنی.

بسیاری از شعرا هستند که پس از تجربه‌اندوزی چند دهه‌ای و رسیدن به پختگی، آسان‌نویسی و ساده‌نویسی را برمی‌گزینند ولی بهمنی از ابتدا تا کنون ساده‌نویسی اختیار کرده و بسیار هم در این عرصه موفق بوده و این نوع ساده‌سرایی او مورد استقبال مخاطبان شعر قرار گرفته است. غزل بهمنی از بهترین نمونه‌های غزل سهل و ممتنع در شعر معاصر است. او در سرایش ساده خود افراط نمی‌کند به طوری که شعرش بخواهد از صنایع و آرایه‌های ادبی تهی شود، بلکه او صناعات ادبی را با ظرافت در همان تالیف ساده خود جای می‌دهد به طوری که شاید مخاطب متوجه وجود چند صنعت شعری در یک بیت نشود ولی ناخودآگاه از خواندن و یا شنیدن آن لذت می‌برد.

در شعر بهمنی ردپای «نیما» به خوبی دیده می‌شود، ردپایی که با ذات غزل تلفیق شده و محصول این گره‌خوردگی، مولودی است مشترک و مبارک و شعری است شنیدنی و تماشایی. به جز نیما، بهمنی در برخی از غزل‌هایش تا اندازه‌ای هم متأثر از حسین منزوی است و در چند غزل هم به استقبال او رفته است.

گرایشش به کشف زوایای کمتر دیده‌شده و مغفول حوادث است و از طرفی دیگر سعی دارد برای شخصیت‌هایی که در اشعار آیینی‌اش وجود دارند-چه شخصیت منفی چه مثبت-یک نماد معاصر داشته باشد و شعر را برای مخاطب امروز ملموس‌تر و جذاب‌تر کند.

نمایش

مرتضی امیری اسفندقه

نشر جمهوری

«نمایش» دفتر شعری است از مرتضی امیری اسفندقه که شامل چهار بخش؛ نیمایی‌واره‌ها، غزل‌واره‌ها، قطعه‌واره‌ها و رباعی‌واره‌ها است. امیری را بیشتر در غزل و قصیده می‌شناسند تا نیمایی‌سرایی و رباعی‌ولی با این حال شاعر خواسته تجربیات خود را در این قالب هم به مخاطب ارائه کند.

شاعر در برخی از نیمایی‌های خود، به اندازه سه یا چهار رکن عروضی و بسیار کوتاه می‌سراید که این اختصار در عروض خود نوعی نوآوری در اندازه ارکان است که در شعر نیمایی کمتر دیده شده است.

به نظر می‌رسد قریحه و روحیه شاعرانه امیری اسفندقه بیشتر مناسب قصیده است تا غزل. زبان شاعر در برخی غزل‌ها، بین زبان قصیده و غزل نوسان دارد و این نوسان باعث دو تکه‌شدن زبانی و عدم همخوانی زبان یک شعر می‌شود.

در کل زبان و قلم مرتضی امیری اسفندقه در غزل‌هایش بسیار ساده‌تر و سهل و ممتنع‌تر از قصیده‌هایش است که در این کتاب او نمونه‌ای از آنها نیست، به نظر می‌رسد شاعر خواسته روی دیگری از چهره شعری خود را در این کتاب به مخاطب ارائه کند و توانایی‌های قلم خود را در قالبی مثل شعر نیمایی، قطعه و رباعی هم به رخ بکشد تا محصور به یک قالب خاص نشود.

نامه‌های کوفی

سعید بیابانکی

سوره مهر

«نامه‌های کوفی» دفتر شعری است از سعید بیابانکی که شامل سه فصل است که بخش اول «خیزرانی»، بخش دوم «سیاه و سفید» و بخش سوم «نامه‌های کوفی» نام‌گذاری شده است. فصل اول شامل چند غزل انتظار و چند غزل عاشورایی است، بخش دوم متشکل از چند غزل و چند چهارپاره در موضوعات دفاع مقدس، شعر اجتماعی و شعر عاشقانه است و فصل سوم و پایانی شامل طرح‌واره‌هایی در حوزه ادبیات عاشورایی که شاعر در آن با نگاهی آسیب‌شناسانه و نقادانه به برخی از مراسم

گرایشش به کشف زوایای کمتر دیده‌شده و مغفول حوادث است و از طرفی دیگر سعی دارد برای شخصیت‌هایی که در اشعار آیینی‌اش وجود دارند-چه شخصیت منفی چه مثبت-یک نماد معاصر داشته باشد و شعر را برای مخاطب امروز ملموس‌تر و جذاب‌تر کند.

الیمایس

جلیل صفریگی

فصل پنجم

«الیمایس» دفتری شعری است گزیده‌گونه از جلیل صفریگی که شامل چهار بخش؛ رباعی‌ها، سپیده‌ها، غزل‌ها و دوبیتی‌ها است.

مخاطب شعر صفریگی را بیشتر به عنوان یک رباعی‌سرای خوب می‌شناسد هر چند او جدیداً در غزل و شعر سپید هم فعالیت خود را بیشتر و جدی‌تر کرده به‌طوری که چند دفتر شعر سپید منتشر کرده است.

صفریگی در اغلب رباعی‌های خود بیشتر به ضربه پایانی رباعی که در مصرع آخر آن اتفاق می‌افتد توجه دارد تا به جنبه‌های دیگر شعری مثل عاطفه که شامل رباعی هم می‌شود.

رباعی‌های او در این کتاب از لحاظ موضوعی بیشتر شامل رباعی‌هایی است که سرایش حالات و حس‌ها و در بسیاری از آنها تنهایی خود شاعر است و به نوعی حدیث نفس است و عاشقانه‌هایی فانتزی که به نظر بیشتر برای خالی نبودن عریضه سروده شده و رباعی‌های آیینی که برآمده از عواطف و اعتقادات مذهبی اوست. صفریگی در هر سه عرصه هم رباعی‌های موفقی را ارائه کرده است هر چند در موارد معدودی هم دچار لغزش‌هایی شده است که شاید بتوان به خاطر فانتزی بودن سرایش او در رباعی از آن چشم‌پوشی کرد.

«خیره به تو

در لیوان آب می‌ریزم

دریایی می‌ریزد...»

شاعر صحنه‌ای را توصیف می‌کند که در حالی خیره شده به معشوق، دارد در لیوان آب می‌ریزد و تعبیر «دریایی می‌ریزد» می‌تواند تصویر سررفتن آب از لیوان را تداعی کند و خلق این تصویر در سه سطر بسیار کوتاه و موجز می‌تواند نمونه خوبی از یک شعر سپید مختصر و بدون اطناب باشد.

شاعر در غزل‌هایش هم با ذهنیت رباعی‌هایش وارد می‌شود و این باعث شده که در این قالب هم رگه‌هایی از طنز خفیف و فانتزی بودن به چشم بخورد و تفاوتی میان رباعی و غزل او از لحاظ نوع تألیف احساس نشود.

عزاداری و رفتارهایی که در این حوزه معمول شده است می‌نویسد.

رجز مویه

امید مهدی‌نژاد

سپیده باوران

«رجز مویه» مجموعه شعری از امید مهدی‌نژاد است که شامل بیست و هفت غزل و یک چهارپاره است که غالباً به موضوعات و فضاهای شعر اجتماعی اختصاص دارد و چند شعر آیینی هم در لابه‌لای غزل‌ها دیده می‌شود. امید مهدی‌نژاد از شاعران جوانی است که به طور جدی در عرصه شعر اجتماعی فعالیت می‌کند و بسیار هم موفق ظاهر شده است. او در طبقه‌بندی شاعران اجتماعی و شاعران شعر اعتراض، از شاعران متعلق به جریان انقلاب اسلامی است و تمامی فریادها و اعتراض‌های او در چارچوب اصول انقلاب صورت می‌گیرد. زبان در شعر مهدی‌نژاد یک زبان نسبتاً نئوکلاسیک مستحکم، منسجم و فاخر است. مهدی‌نژاد در کل و به خصوص در این دفتر شعرش تمایلی به تغزل و عاشقانه‌سرایی ندارد و خود معترف به این است: «حرفی از زلف و کاکل ندارند.

شعرهایم تغزل ندارند...»

امید مهدی‌نژاد و شاعرانی از این دست از نوع قلم و اندیشه، عموماً تربیت یافته محافلی هستند که در آن محافل، محوریت ادبی و فکری شعرا و اساتیدی مثل یوسفعلی میرشکاک، علی معلم دامغانی و علیرضا قزوه هستند. خصوصیات این طیف از شاعران این است که گرایش زیادی به شعر اجتماعی و شعر اعتراض‌گونه دارند و تمایل زیادی به تغزل نشان نمی‌دهند.

مهدی‌نژاد در بین این شعرايي که عرض شد و نیز هم‌نسلان خود، علاوه بر فعالیت شعری، در زمینه نثر، چه نثر فاخر و چه نثر طنز هم آثار خوبی را ارائه کرده است. شاعرانی مثل امید مهدی‌نژاد هر چند از لحاظ کیفی و کمی تعداد زیادی ندارند ولی وجودشان باعث تعدیل محتوا و فضا در شعر و به خصوص شعر جوان که بیشتر به عاشقانه‌سرایی گرایش دارند خواهد شد و پشتوانه‌ای خوبی برای شعر اجتماعی و انقلابی معاصر خواهند بود که یکی از عرصه مهم و تأثیرگذار هنری است.

آویشن و اندوه

پانته‌آ صفایی

فصل پنجم

«آویشن و اندوه» مجموعه شعری است از شاعر جوان و موفق زن معاصر پانته‌آ صفایی

که شامل سی و شش شعر در فضای اجتماعی-عاشقانه است که در سه فصل تحت عناوین «فصلی برای جنگ»، «فصلی برای صلح» و «فصلی برای تو» تقسیم‌بندی شده است.

در فصل اول، شاعر شعرهای بسیار موفقی را در عرصه شعر جنگ و مشخص‌تر شعر دفاع مقدس ارائه داده است که هم به لحاظ فرم و هم به لحاظ محتوا از جذابیت لازم برخوردار و هم از لحاظ ادبی و تکنیکی غنی هستند.

شاعر در فصل دوم کتاب، از فضای جنگ و سختی‌های آن وارد فضای پس از آن می‌شود که می‌توان از آن به عنوان شعرهای اجتماعی نام برد، شاعر در این زمینه هم شعرهای موفقی را خلق کرده است.

در فصل آخر این مجموعه شعر، شاعر عاشقانه‌هایی کاملاً زنانه را چه از لحاظ لحن و چه از لحاظ محتوا سروده است و در این شعرها بیشتر به حس و عاطفه تکیه کرده تا کشف‌های مضمونی خاص.

در کل زنانگی و به طور مشخص‌تر، حس حضور یک زن شرقی در شعرهای پانته‌آ صفایی به وضوح به چشم می‌خورد چه در شعرهایی در آنها از جنگ و نبرد حرف می‌زند چه در شعرهایی که شرح حال و حدیث نفس است و چه در تغزل‌هایش. صفایی از موفق‌ترین و خوش‌قریحه‌ترین شاعران زن معاصر است و شعرش در میان شاعران از جایگاه ویژه‌ای در بین مخاطبان شعر برخوردار است.

حق السکوت

محمد مهدی سیار

فصل پنجم

«حق السکوت» مجموعه غزلی است از شاعر جوان و موفق شعر امروز محمد مهدی سیار که کتاب برگزیده سال جمهوری اسلامی در سال ۱۳۸۹ هم هست.

این دفتر شعر از لحاظ موضوعی به‌طور کلی به شعرهایی که مبین شرح حال خود شاعر است و چند شعر آیینی و چند تغزل‌واره تقسیم می‌شود.

شاعر در ساخت و صورت‌گرایشاتی به سبک اصفهانی و در اشاره‌ای مستقیم‌تر به بیدل دهلوی دارد ولی این‌گرایش باعث نشده شاعر غرق در مضمون‌سازی مفرط شود و شاخصه‌های دیگر شعری را فراموش کند؛ مشکلی که اغلب شاعرانی که دلبسته شعر و شاعران سبک اصفهانی (هندی) هستند دچار آن می‌شوند.

شاعر در غزلی به نام «راه» در این دفتر شعر، حکایت سیر خود در یک جاده را روایت می‌کند که نشان می‌دهد ذهنش با همه‌گرایشاتی که به سبک اصفهانی دارد به یک ذهن بیت‌محور محض تبدیل نشده و قدرت تولید روایت و ادامه دادن آن را دارد.

مضمون‌سازی مفراط فاصله گرفته تا بتواند تشخص قلم خود را حفظ کند و مخاطب را متوجه وجوه تمایز و عدم کلیشه‌ای بودن شعر خود سازد تا جایگاه ویژه‌ای در ذهن و ذوق مخاطب پیدا کند.

نوش داروی طرح ژنریک

سیدحسن حسینی

سوره مهر

شعر نیمایی جدا از حواشی و دعوایی که در پی داشته مخاطبانی اگرچه اندک اما جدی دارد. «نوش داروی طرح ژنریک» مجموعه شعر مرحوم سیدحسن حسینی است که در قالب نیمایی اما با ابداعاتی قابل توجه سروده شده. نیمایی‌های این دفتر کوتاه سروده‌های سیدحسن حسینی‌اند که در محتوا و ظاهر از اشعار دیگر خود شاعر و دیگر شاعران متمایزند.

این سروده‌ها را برخی نیمایی کوتاه نامیده‌اند و این عنوان کاملاً مناسب با معنوی خود است.

«نوش داروی طرح ژنریک» حاصل نبوغ و تجربه‌های ارزشمند سیدحسن حسینی است.

نبوغی که بسیاری از شاعران و شعر دوستان هم دوره او و دوره‌های پس از او بدان معترف‌اند و ظهور او را در دهه پنجاه و شصت، به مثابه ظهور یک اسطوره در شعر فارسی می‌دانند.

محتوای این دفتر کوتاه بیان‌گر دغدغه‌های بلند شاعر و درک او از احوال و اوضاع و حواشی شعر دوران حیات اوست.

زبان و لحن صمیمانه و طنازانه شاعر نقش بسزایی در جذب خواننده و دعوت او به تأمل و تفکر در معانی پنهان شده پشت الفاظ دارد. همچنین تأثیر کلام چند پهلوی شاعر و لحن تأثیر به ظاهر شوخی اما در باطن جدی او امری غیر قابل انکار است. میزان مهارت مرحوم حسینی در فن شعر و در قواعد ادبی و تأثیر مطالعات جنینی و آگاهی کافی او از مسائل اجتماعی و آگاهی نسبی او از مسائل دینی بر کسی پوشیده نیست لکن یکی نقاط ضعف این مجموعه با ارزش تکرار می‌بودن برخی مضامین است. پرداختن به زندگی و سواسی زاهد و زندگی منزوی عارف و قرار دادن این دو در کنار شاعری که موضوع اصلی این سروده‌هاست گاهی مخمل معنا می‌شود تا آنجا که ممکن است مقصود اصلی شاعر که مضرطان در امور زهد و تقوایند به حاشیه برود و مخاطب دچار کج فهمی شود، با تأکید بر اینکه مرحوم حسینی خود واقف بر همه این مسائل بوده و مخاطبان او نیز باید با علم به اینکه مقصود شاعر در همه این فرازاها و فضاها انتقادی، نقد برافراط و تفریط است، اشعار او را مطالعه کند.

شاعر در غزل‌هایی سادگی زبان شعر خود را بیشتر می‌کند ولی در عین سادگی، کلام شاعر از لایه‌های مختلف زبانی و صناعی برخوردار است. این کتاب از سوی مخاطبان شعر هم با استقبال قابل توجهی مواجه شده است و این برای جبهه شاعران انقلاب که محمدمهدی سیار هم جزئی از آنهاست امتیاز خوبی از نظر میزان اقبال مخاطب نسبت به آنهاست.

گنجشک‌های پاییز

اعظم سعادت‌مند

فصل پنجم

«گنجشک‌های پاییز» اولین مجموعه شعر شاعر جوان و موفق، اعظم سعادت‌مند است. این دفتر شامل سی و سه غزل است. این مجموعه شعر با اینکه اولین اثر مکتوب شاعر است اما از پختگی لازم برخوردار است. شاعر زبانی ساده و سالم دارد و ایرادهای تألیفی در شعر او بسیار کم است.

عقبگرد عقربه‌ها

علی کریمان

فصل پنجم

«عقبگرد عقربه‌ها» مجموعه شعری است از شاعر جوان و موفق علی کریمان مشتمل بر چهل و چهار غزل که اهم موضوعات آنها شعر اجتماعی و شعر عاشقانه است.

در شعرهای این کتاب، آشنایی و انس شاعر با شاعران سبک اصفهانی (هندی) به خوبی دیده می‌شود ولی شاعر با امتیاز داشتن یک قریحه خلاق و پرچنب‌جوش در مختصات آن نوع از شعر متوقف نشده و ضمن بهره‌مندی از محاسن آن استقلال زبانی و تألیفی خود را حفظ کرده است.

کریمان هم از آن دسته از شاعران جوانی است که شروع شکل‌گیری شعرشان با اوج‌گیری تب «هندی‌سرایی» و یا به عبارتی دیگر شعری که گرایش‌های زیادی به سبک اصفهانی دارد همراه بوده است و می‌توان اولین و جدی‌ترین اتفاق این بازه زمانی را ابولفضل نظری (فاضل) معرفی کرد که گرایش بسیار بالای مخاطب نسبت به او باعث تقویت این موج شد و شاعران بسیاری را که علی کریمان هم جزء آنهاست وارد این فضا کرد. این تب در شعر دهه اخیر و خصوصاً در چند سال قبل به طوری بالا گرفته است که نوعی دل‌زدگی از سوی مخاطب را نسبت به آن می‌توان حس کرد. ولی علی کریمان در غزل‌های موفق خود توانسته توازنی بین محسنات تمام سبک‌های شعری برقرار کند و تا جایی که توانسته هم از ساده‌نویسی و هم از

راه‌گشای شاعران جوان‌تر برای نوآوری‌های دیگر شد. شعر فرید و امثال او شاید در مضمون و جهان‌بینی اتفاقی خاص نباشد ولی در مقطعی که اینگونه از شعر در معرض فراموشی از ذهن مخاطبان بوده است، او و برخی از هم‌نسلانش با ایجاد گره‌خوردگی بین مفاهیم و دغدغه‌های روز و ساختار کلاسیک و تغزل‌پسند غزل توانستند آن را زنده نگاه‌دارند.

شعر فرید در عین این که شعری پخته است و گاهی هم دشواری‌هایی را در زبان و مضمون دارد در بیشتر اوقات لبریز از بازیگوشی‌هایی است که گاه غریزی و فطری و گاه تعمداً و با آگاهی شاعر است.

شعر فرید، مالامال و سرشار از واردات قلبی و رشحات خوش‌رنگ رگه‌های عاطفی اوست. او از اهالی رویت است و از همین دیدارها و به تعبیر خودش پروازهاست که قصه حکایت می‌کند و همین گرمای بزم شعرش را دو چندان می‌کند. شعر او هیچ وقت تکراری و مصدع نمی‌شود و چندبار خواندن آنها نه تنها حوصله‌ات را سر نمی‌برد که بیش از پیش سر شوق‌ت می‌آورد.

آنها

فاضل نظری

سوره مهر

«آنها» عنوان یکی از سه‌گانه‌های معروف فاضل نظری است. رویکرد این مجموعه عاشقانه است. زبان و طرز شعر فاضل مایل به سبک خراسانی است. اگر چه دایره الفاظ سبک شعری او خیلی وسیع نیست و بیشتر واژه‌های کهن در شعر به کار رفته اما به خوبی از پس این مسئله برآمده و مخاطبین امروزی و ناآشنایان با شعر کهن را جذب اشعار خود کرده است.

با یک نگاه گذرا در شعر او درمی‌یابیم که شادمانی کمتر در اشعار فاضل به چشم می‌خورد و این هم می‌تواند از محاسن شعر محسوب شود و هم اینکه شاید نقطه ضعف قابل توجهی است. از طرف دیگر اگر چه سبک خراسانی، قوام شعر فاضل است اما گاهی با میل به سبک هندی زبان خود را کمی تغییر می‌دهد و این تغییر زبان سلامت زبان را حفظ کرده، وحدت لحن و بیان او را مخدوش نمی‌کند. بکارگیری واژه‌هایی چون حباب آینه نقطه تلاقی شعر او با سبک هندی است. فاضل نظری قواعد شعری و اوزان عروضی را خوب می‌شناسد و به جنبه‌های موسیقایی واقف است. حسن انتخاب برخی بحور شعری، بعضی اشعار او را آهنگین کرده و به اصطلاح موسیقی بیرونی را تحقق بخشیده است.

از نقاط قوت شعر نظری خیال‌انگیزی شاعرانه است. البته خیال رکن اساسی شعر است و شعری که فاقد این امر باشد نام شعر بر آن نهادن غلط است.

آرامگاه ادبی

محمدرضا طاهری

فصل پنجم

اتفاقی که امروز در شعر ایران خصوصاً شعر شاعران نسل جوان در حال رخ دادن است اتفاقی بس پیچیده است. شعر ایران بعد از گذراندن سه دوره شعری و تجربه‌های تلخ و شیرین سه سبک جدی خراسانی، عراقی و هندی، اکنون در ورطه‌ای قرار دارد که تعریف و تحلیل آن بسیار دشوار و حدس اینکه سرانجام این اتفاق چیست چه بسا ناممکن است. بسیاری از اشعار نسل جوان امروز در حال آزمون و خطا هستند، گروهی احساسات شاعرانگی فوق‌العاده و مضامین ناب دارند اما با کلمات و واژه‌ها و دریای عمیق آنها ناآشنا هستند و ساختار شعری آنان بسیار ضعیف است. عده‌ای بسیار ادیب‌اند اما اشعار آنان عاری از هرگونه ذوق شعری است و این دو تحلیل تنها اندکی از وسعت اتفاق شعر امروز را تفسیر می‌کند. «محمدرضا طاهری» از گروه شاعرانی است که دایماً بین تجارب مختلف شعری در حال رفت و آمد است. دفتر شعر او به نام «آرامگاه ادبی» یکی از آن آزمون و خطاهاست، تحلیل شعر طاهری از امور سهل و ممتنع است و خواننده اشعار او باید سعی کند با حوصله‌ای که شایسته یک علاقمند به شعر است دفتر شعر او را تورق کند. چرا که سبک اشعار محمدرضا طاهری را همانند بسیاری از شاعران نسل امروز نمی‌توان به صراحت هندی نامید و نه عراقی و نه هیچ سبک دیگر. زیبایی‌های شعر او را نمی‌توان نادیده گرفت، اما آنچه ممکن است ذهن مخاطب را به این نتیجه سوق دهد که مضمون پرورش لازم را نیافته، عدم اتحاد ابیات با یکدیگرند.

پری ستاره‌ها

قادر طهماسبی (فرید)

سوره مهر

«پری ستاره‌ها» مجموعه شعری است از قادر طهماسبی (فرید) که از برجسته‌ترین شاعران معاصر و انقلاب است. این کتاب مجموعه‌ای از غزل‌های اوست ولی فرید در سرایش شعر نیمایی هم شاعر موفقی است. در شعر طهماسبی ممزوج شدن سبک‌های هندی و عراقی و خراسانی و نیز چاشنی دستاوردهای جدید شاعر به خوبی قابل مشاهده است و در محتوا عشق و عرفان را به هم آمیخته است. شعر فرید سرشار از ترکیب‌سازی‌های بدیع است.

فرید همان طور که در ابتدا گفته شد شاعر انقلاب است و ستایش ارزش‌هایی مثل شهادت در بسیاری از شعرهای او جایگاه ویژه‌ای دارد. شاعرانی مثل قادر طهماسبی چه در مضمون و محتوا و چه در ساختار جسارت‌هایی را تحقق بخشیدند که بعدها

گریه‌های امپراتور

فاضل نظری

سوره مهر

«گریه‌های امپراتور» عنوان سی و هشت غزل عاشقانه و اجتماعی فاضل نظری از شعرای دهه هشتاد است. اغلب اشعار میل به سبک خراسانی دارد اگرچه الفاظ و واژه‌های کهن در شعر نظری جریان دارند و محدود می‌کنند دایره تغییرات شاعرانه را، اما فاضل نظری به خوبی از پس این مشکل برآمده و مخاطبین امروزی‌ن و ناآشنایان با شعر کهن را به خود جذب کرده است.

شعر فاضل را به تلخی می‌شناسند، تصاویر بکر و مضامین تازه اما تلخ سراسر شعر فاضل را در بر گرفته است اما اگر از منظر ناامیدی به دنیا و امیدوار بودن به جهان پس از مرگ به برخی از ابیات او نگاه کنیم شاید از تلخی‌های او کاسته شود.

چیزی قطب‌نماها را دیوانه می‌کند

حمیدرضا شکارسری

فصل پنجم

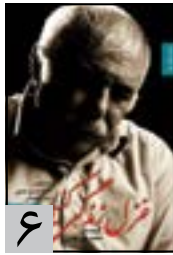
«چیزی قطب‌نماها را دیوانه می‌کند» دفتر شعری است در قالب سپید که سروده‌های حمیدرضا شکارسری است، این دفتر شعر دارای شصت و نه شعر سپید است که در فضای دفاع مقدس سروده شده‌اند.

حمیدرضا شکارسری در سال ۱۳۵۴ متولد شد و به دلیل علاقه شدیدش به ادبیات وارد حوزه هنری در بخش ادبیات شد و تا امروز نقدها و مقالات ادبی قابل توجهی در نشریات و مجلات به چاپ رسیده است، اولین مجموعه شعر خود را در سال ۱۳۷۵ در انتشارات سوره مهر با نام «باز جمعه‌ای گذشت» به چاپ رساند. می‌توان گفت حمیدرضا شکارسری یکی از شاگردان مرحوم احمد زارعی است که در دانشگاه فردوسی مشهد مقدس با وی آشنا شده و تا حدودی از لحاظ زبانی به مرحوم احمد زارعی گرایش دارد.

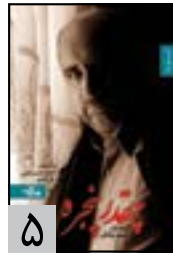
از دیگر حسن‌های شاعر، می‌توان به ساده‌سرایي و برخورد صمیمی با مخاطبین خود اشاره کرد، ساده‌سرایي در شعر سپید را می‌توان نسبتاً به فروغ فرخزاد نسبت داد که شاعر در همین مجموعه از او یاد کرده و یکی از شعرهای ایشان را در مجموعه خود به چاپ رسانده و آن را به عنوان شعر «شماره چهل و یک» در کتاب خود گنجانده است:

«پرواز مردنی‌ست

تو را به خاطر می‌سپاریم»

۶

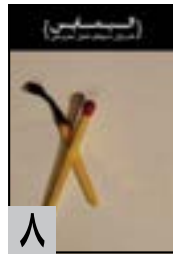
۵

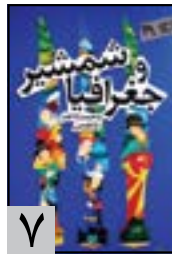
۵

۹

۸

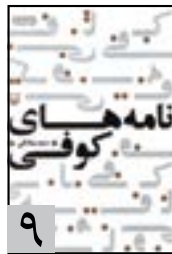
۷

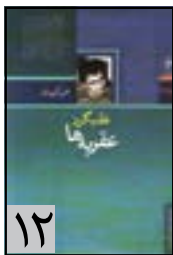
۱۰

۱۰

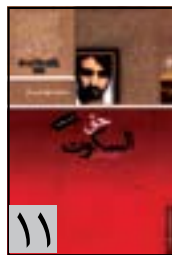
۹

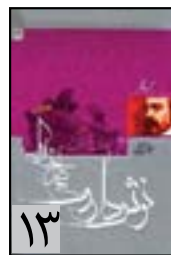
۱۲

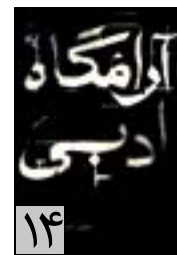
۱۲

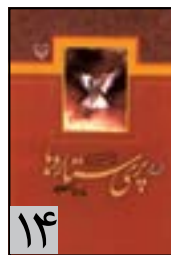
۱۱

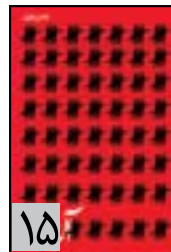
۱۳

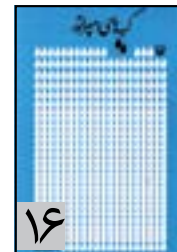
۱۴

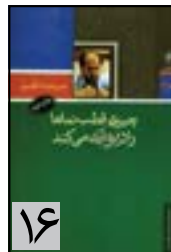
۱۴

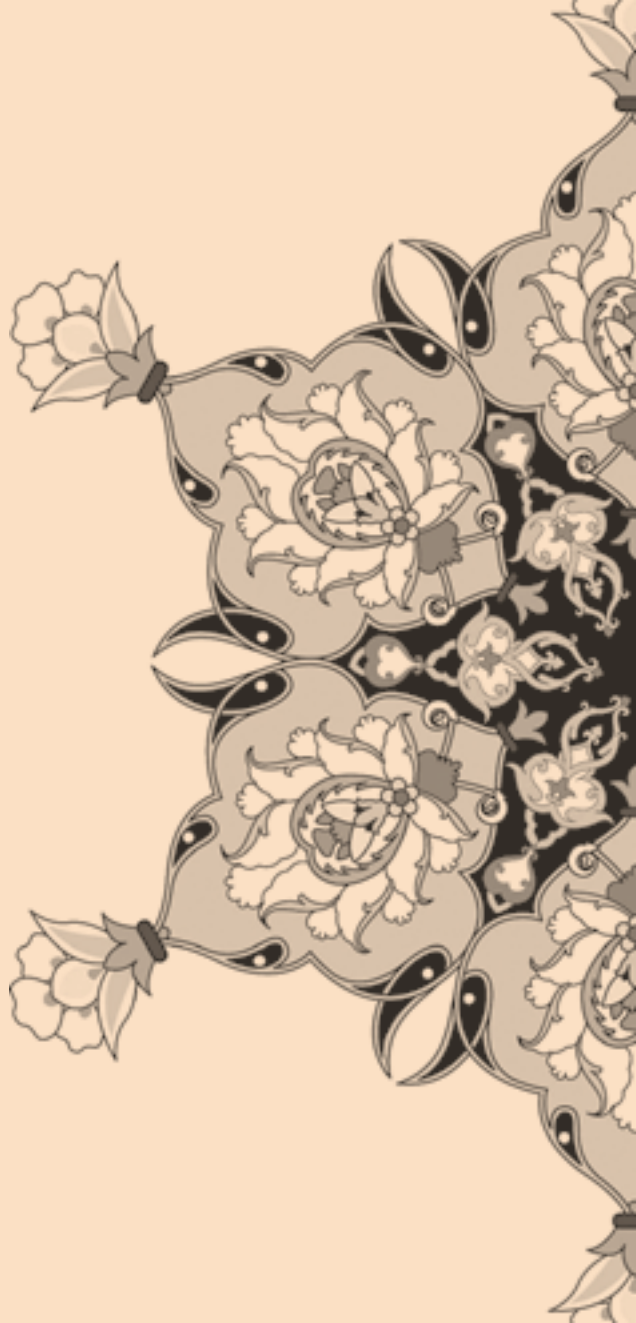
۱۵

۱۶

۱۶

پیشنهاد ما: پس از استفاده این بروشور را به دیگری هدیه بدهید